

Sygn. akt VI ACa 1484/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 lipca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Irena Piotrowska (spr.)

Sędzia SA – Ksenia Sobolewska - Filcek

Sędzia SA – Jan Szachułowicz

Protokolant: – sekr. sąd. Mariola Frąckiewicz

po rozpoznaniu w dniu 30 lipca 2014 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa E. O.

przeciwko Skarbowi Państwa - Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego,

Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Apelacyjnego w Warszawie,

Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w Warszawie

o odszkodowanie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 2 lipca 2013 r.

sygn. akt XXV C 946/11

I. oddała apelację;

II. zasądza od E. O. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 1484/13

UZASADNIENIE

Powód E. O. wniósł o zasądzenie solidarnie na jego rzecz od pozwanych: Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie, Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie i Skarbu Państwa – Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, kwoty 200.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 19.980 zł od dnia 23 października 1993 r. do dnia zapłaty a od kwoty 180.020 zł od dnia 24 grudnia 1995 r. do dnia zapłaty, odsetek ustawowych od kwoty 655.469 zł liczonych od daty wniesienia pozwu do dnia zapłaty – tytułem odsetek ustawowych od skapitalizowanych na datę wniesienia pozwu odsetek ustawowych od w/w roszczeń, kwoty 6.400,92 zł wraz z odsetkami ustawowymi od daty wniesienia pozwu do dnia zapłaty – tytułem kosztów zasądzonych od E. O. na rzecz Fabryki (...) w W. w

likwidacji wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 18 listopada 2008 r. w sprawie o sygn.: XXIV C 1136/05 oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 września 2009 r. w sprawie o sygn. I ACa 469/09.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, według norm prawem przewidzianych.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo oraz orzekł w przedmiocie kosztów procesu .

W motywach tego rozstrzygnięcia wskazano na następujące ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną

W dniu 26 stycznia 1993 r. E. O. – właściciel Zakładu Produkcji (...) w P. i Fabryka (...) w W. zawarli umowę dostawy nr (...), której przedmiotem było wykonanie urządzeń do browaru wg załącznika nr 1 do umowy o łącznej wartości 2.600.000.000 starych złotych. W dniu 21 czerwca strony zawarły umowę nr (...), na podstawie której Fabryka zobowiązała się do wykonania kolejnych urządzeń dla browaru a cena została ustalona na kwotę 1.360.000.000 starych złotych. E. O. zapłacił wykonawcy cenę wynikającą z pierwszej umowy, natomiast zalegał z zapłatą kwoty 3.360.000.000 starych złotych, która wynikała z drugiej umowy. W związku z powyższym Fabryka (...) w W. wystąpiła z pozwem o zapłatę. Wyrokiem z dnia 22 września 1997 r. w sprawie o sygn.: XV GC 266/94 Sąd Wojewódzki w Warszawie uwzględniając w całości powództwo Fabryki (...) w W. zasądził od E. O. na rzecz tejże Fabryki kwotę 131.000 zł z odsetkami w wysokości ustawowej od kwoty: 74.000 zł od dnia 22 września 1993 r., od kwoty 30.000 zł od dnia 22 listopada 1993 r., od kwoty 27.000 zł od 16 grudnia 1993 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 13.814,20 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. W toku postępowania Sąd nie uwzględnił podniesionego przez E. O. zarzutu potrącenia, opierającego się na wskazaniu, że z uwagi na wadliwe wykonanie urządzeń poniósł on straty w wysokości 244.929 zł. Sąd ten uznał bowiem, że w sprawie brak jest związku przyczynowego pomiędzy wadliwym wykonaniem urządzeń przez powoda a powstałą u pozwanego szkodą. Rozstrzygając sprawę Sąd Wojewódzki oparł się na opinii powołanych biegłych Z. S. i T. W.. Powyższy wyrok stał się prawomocny i na jego podstawie prowadzona jest egzekucja komornicza przeciwko E. O..

W dniu 5 września 1997 r. E. O. wniósł o zasądzenie od Fabryki (...) w W. kwoty 200.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Wyrokiem z dnia 18 listopada 2008 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie o sygn. XXIV C 1136/05 oddalił powództwo E. O. oraz zasądził na rzecz Fabryki (...) w W. kwotę 3.700,92 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Wydając rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł się w głównej mierze na opiniach biegłych Z. S. i T. W. sporządzonych w sprawie o sygn.: XV GC 266/94. Sąd uznał, że powództwo powoda było częściowo nieudowodnione, a częściowo nie istniał związek przyczynowy pomiędzy nienależytym wykonaniem zobowiązania a szkodą. Z tych też względów oddalił wniosek powoda o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu wyceny urządzeń browarniczych. Wyrokiem z dnia 15 września 2009 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie sygn. I ACa 469/09, zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego z dnia 18 listopada 2008 r. w punkcie 1. w ten sposób, że zasądził od Fabryki (...) w W. na rzecz E. O. kwotę 2.600 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 23 października 1993 r. do dnia zapłaty, oddalając powództwo w pozostałej części. W pozostałym zakresie apelację oddalił oraz zasądził na rzecz Fabryki (...) w W. kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. E. O. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 września 2009 r. Postanowieniem z dnia 17 czerwca 2010 r. w sprawie o sygn. I CSK 30/10 Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, że w sprawie powód domagał się zasądzenia na jego rzecz odszkodowania od Skarbu Państwa za niezgodne z prawem działania i rozstrzygnięcia Sądów. Podano, że art. 77 § 1 Konstytucji przewiduje prawo do wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej. Zasady tej odpowiedzialności regulują ustawy zwykłe. Podstawowe normy zawarte są w art. 417-417² k.c. Zgodnie z postanowieniami art. 417 § 1 k.c., za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. W myśl natomiast art. 417¹ § 2 zd. 1 k.c. w brzmieniu sprzed 25 września 2010 r. jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia (...), jej naprawienia

można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem. Treść art. 417¹ § 2 zd. 1 k.c. zmieniła się na skutek nowelizacji, która weszła w życie 25 września 2010 r. w ten sposób, że na końcu zdania pierwszego tego artykułu dodano słowa „chyba, że przepisy odrębne stanowią inaczej”.

Podkreślono, że przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej za szkodę wyrządzoną przez wydanie niezgodnego z prawem orzeczenia sądowego lub decyzji administracyjnej jest stwierdzenie tej niezgodności z prawem we właściwym postępowaniu. Podobnie, jak uregulowano to w art. 417¹ § 1 k.c., także na gruncie § 2 tego przepisu obowiązuje swoisty „przedsąd”, następujący we właściwym postępowaniu. Prejudykatem jest orzeczenie zapadłe w wyniku wniesienia specjalnie skonstruowanej w tym celu skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹–424¹² k.p.c.) bądź w trybie skargi kasacyjnej (art. 398¹–398²¹ k.p.c.), jak również (w bardziej ograniczonym zakresie) w trybie wznowienia postępowania (art. 399–416¹ k.p.c.), a także w ramach postępowania o unieważnienie przez Sąd Najwyższy orzeczenia sądu na podstawie art. 64 ustawy o Sądzie Najwyższym. Funkcję prejudykatu dla celów odpowiedzialności odszkodowawczej pełnią również orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (Trybunał Sprawiedliwości UE) oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Zauważono, że w wyroku z dnia 1 kwietnia 2008 r. (SK 77/06) Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności art. 424¹ § 1 i 2 k.p.c. z art. 32 oraz z art. 77 ust. 1 i 2 Konstytucji w części obejmującej słowa „kończącego postępowanie w sprawie”. Trybunał podkreślił, że rozstrzygnięcie incydentalne również może naruszać prawa strony i prowadzić do powstania szkody, niezależnie od treści orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.

Konsekwencją orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego była nowelizacja Kodeksu cywilnego i Kodeksu postępowania cywilnego dokonana mocą ustawy z dnia 22 lipca 2010 r. - o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U.2010.155.1037), która weszła w życie w dniu 25 września 2010 r. W pierwszej kolejności powyższa ustawa wprowadziła modyfikację treści art. 417¹ § 2 k.c. co podkreślono wyżej

W dalszej kolejności przywołana ustawa nowelizująca zmieniła treść art. 424¹ § 1 k.p.c. Zgodnie z obecnym brzemieniem tego przepisu, można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Stosownie do § 2 tego przepisu, w wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie wyroku w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

Ustawa nowelizująca wprowadziła także nowe przepisy w zakresie regulacji skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Zgodnie z art. 424^{1b} k.p.c. w wypadku prawomocnych orzeczeń, od których skarga nie przysługuje, odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem można domagać się bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi, chyba że strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych. Stosownie natomiast do art. 424^{1a} § 1 k.p.c., od wyroków sądu drugiej instancji, od których wniesiono skargę kasacyjną, oraz od orzeczeń Sądu Najwyższego skarga nie przysługuje. Art. 424^{1a} § 2 k.p.c. stanowi, że orzeczenie Sądu Najwyższego wydane na skutek wniesienia skargi kasacyjnej traktuje się jak orzeczenie wydane w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi.

Podkreślono, że poprzez przedmiotową nowelizację ustawodawca, obok zasadniczego trybu prejudykalanego dochodzenia roszczeń za szkody organów władzy publicznej, wprowadził tryb z tym, że art. 424^{1b} k.p.c. stosuje się w szczególności do orzeczeń o charakterze wypadkowym, niekończących postępowania w sprawie, jak np. rozstrzygnięcie: o kosztach procesu, w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych, w przedmiocie wyłączenia sędziego, w

przedmiocie wykładni czy sprostowania wyroku czy w przedmiocie odmowy przywrócenia terminu do wniesienia środka odwoławczego lub środka zaskarżenia. Zważono, że art. 424^{1b} k.p.c. należy do kategorii przepisów odrębnych, do których odwołuje się przywołany art. 417¹ § 2 zd. 1 k.c. Daje on możliwość żądania odszkodowania bez konieczności uzyskania przesądu, lecz jako warunek podniesienia roszczenia odszkodowawczego ustanawia skorzystanie przez stronę z przysługujących jej środków prawnych

Wskazano, że w literaturze podkreśla się, że jeżeli Sąd Najwyższy odrzuci skargę kasacyjną, odmówi jej przyjęcia do rozpoznania albo ją oddali, to takie orzeczenie Sądu Najwyższego należy traktować tak jak wyrok oddalający skargę o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia. (tak G. Bieniek [w:] Komentarz do Kodeksu cywilnego..., t. 1, s. 408). W postanowieniu z dnia 28 maja 2008 r. (II CNP 38/08, LEX 494146) Sąd Najwyższy wskazał, że przez skargę kasacyjną „wniesioną” należy rozumieć skargę „wniesioną skutecznie”, tj. taką, która nie została odrzucona, a Sąd Najwyższy poddał ją co najmniej tzw. przesądowi (art. 398⁹ k.p.c.) albo rozpoznał po przyjęciu do rozpoznania.

Zaznaczono, że w postępowaniu sądowym, które skarży powód, wydane zostało rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w postaci postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarga kasacyjna powoda została wniesiona skutecznie, nie została bowiem odrzucona, zaś orzeczenie o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania należy traktować jak wyrok oddalający skargę o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia. W konsekwencji droga weryfikacji orzeczeń w skażonych przez powoda postępowaniach o sygn.: XXIV C 1136/05 i I ACa 469/09, została definitywnie wyczerpana. Powód nie ma także możliwości uzyskania prejudykatu, natomiast możliwość oceny w/w wyroków z punktu widzenia ich zgodności z prawem w postępowaniu toczącym się na podstawie art. 424^{1b} k.p.c., czyli bez uzyskania prejudykatu, została wyłączona z uwagi na fakt wydania przez Sąd Najwyższy postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej, które z mocy art. 424^{1a} § k.p.c. traktuje się jak orzeczenie wydane w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi.

Powództwo uznano za niezasadne także z innych względów. Po pierwsze wskazano, że nie jest możliwe dokonanie oceny, czy orzeczenia kwestionowane przez powoda są niezgodne z prawem. Zauważono, że Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, w jaki sposób należy rozumieć pojęcie „orzeczenie niezgodne z prawem” w świetle przepisów o skardze zmierzającej do stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądu. W wyroku z 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, (OSNC 2007, nr 2, poz. 35) Sąd Najwyższy wskazał, że stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, to ustalenie jego bezprawności, które nie może nastąpić bez sięgnięcia do istoty władzy sądowniczej, tj. orzekania w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od „głosu sumienia” sędziego oraz jego swobody w ocenie prawa i faktów stanowiących podłoże sporu. Swoboda ocen sędziego wynika nie tylko z władzy sędziowskiej, ale także z prawa pozytywnego, często posługującego się pojęciami niedookreślonymi i klauzulami generalnymi albo dekretującego wolność decyzji sędziego. Treść orzeczenia zależy również od rezultatów wykładni, które mogą być różne, w zależności od jej przedmiotu, metod oraz podmiotu, który jej dokonuje. Z istoty wykładni wynika więc wiele możliwych interpretacji, a sam fakt wykładni z natury rzeczy nacechowany jest subiektywizmem. Już z tych powodów uzasadnione jest, aby w odniesieniu do działalności jurysdykcyjnej sądu sformułować autonomiczne pojęcie bezprawności. Jeśli więc na gruncie odpowiedzialności cywilnej bezprawność oznacza generalnie naruszenie normy właściwego zachowania się, wynikającego z ustawy lub z umowy międzynarodowej, to w odniesieniu do odpowiedzialności za wydanie orzeczenia sądowego musi być skorygowana specyfiką władzy sądowniczej oraz jej ustrojem. Mając na uwadze zasadę niezawisłości oraz posługiwanie się przez sądy procedurami, których osnowę stanowi system zaskarżania orzeczeń, należy przyjąć, że orzeczenie niezgodne z prawem, to orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. Niezgodność z prawem rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi zatem mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty, tylko bowiem w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności. Do przytoczonych przesłanek wyznaczających treść pojęcia „orzeczenie niezgodne z prawem” Sąd Najwyższy odwołał się także w postanowieniu z 21 marca 2006 r., V CNP 68/05 (nie publ.) oraz w

wyrokach z 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, nr 1, poz. 17, z 17 maja 2006 r., I CNP 14/06 (nie publ.), z 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06 (OSNC 2007, nr 2, poz. 35), z 7 lutego 2007 r., III CNP 53/06 (nie publ.), z 21 lutego 2007 r., I CNP 71/06 (nie publ.) i z 20 września 2007 r., II CNP 87/07, (nie publ.).

Przedstawione powyżej, specyficzne rozumienie bezprawności jest rozwinięciem myśli Trybunału Konstytucyjnego, wyrażonej w wyroku z dnia 4 grudnia 2001 r. (SK 18/00, OTK Zb. Urz. 2001, nr 8, poz. 256), w stwierdzeniu, że stan prawny wynikający z wykładni art. 77 ust. 1 Konstytucji nie może być rozumiany jako stworzenie podstawy prawnej do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych w odniesieniu do każdego wadliwego orzeczenia sądowego. Podobne rozumienie bezprawności przyjął w orzeczeniu z dnia 30 września 2003 r. Europejski Trybunał Sprawiedliwości w sprawie G. K. v. Republik Österreich (C-224/01, ECR 2003/8-9C/I-10239), w której skarga dotyczyła odpowiedzialności państwa za szkodę wyrządzoną przez władzę sądową. Trybunał wskazał na szczególne funkcje wypełniane w państwie przez sądy oraz odwołał się do zasady pewności prawa, uznając, że państwo może ponieść odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną orzeczeniem sądowym tylko wtedy, gdy sąd naruszył prawo w sposób oczywisty, a zatem gdy naruszenie jest widoczne bez potrzeby głębszej analizy prawniczej, a naruszony przepis był jasny i precyzyjny w swej treści. W przypadku wykonywania władzy dyskrecjonalnej niezbędny jest bowiem pewien margines błędu, którego popełnienie nie może rodzić odpowiedzialności odszkodowawczej państwa.

Podkreślono, że Sąd pierwszej instancji nie mógł w niniejszej sprawie dokonać oceny, czy przedmiotowe wyroki zostały wydane z naruszeniem prawa. Powód nie wskazał bowiem żadnego przepisu, z którym wyroki te miałyby być sprzeczne. Podkreślono, że wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne, jest konieczne, bowiem istotą skargi jest właśnie stwierdzenie niezgodności zaskarżonego orzeczenia z prawem, a więc konkretnym jego przepisem. Naruszenia prawa materialnego lub procesowego mogą, ale nie muszą, spowodować niezgodności z prawem. Nie może więc budzić wątpliwości, że również w przypadku, postępowania o odszkodowanie za szkodę wyrządzoną poprzez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, które toczy się w związku z art. 424^{1b} k.p.c. dającym możliwość żądania odszkodowania bez konieczności uzyskania przesądu, konieczne jest wskazanie przepisu prawa, z którym kwestionowane orzeczenie jest niezgodne. Skoro jednak powód nie uczynił zadość powyższemu wymogowi, to jego roszczenie jest tym bardziej nieuzasadnione.

Nadto zauważono, że powód oparł swoje roszczenie w niniejszej sprawie na zarzucie, że kolejne sądy wydające rozstrzygnięcia w skarżonym postępowaniu dokonały błędnych ustaleń faktycznych i błędnej oceny materiału dowodowego. Stosownie do art. 424⁴ k.p.c. skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia można oprzeć na podstawie naruszeń prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność wyroku z prawem, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda. Podstawą skargi nie mogą być jednak zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. W konsekwencji skarga oparta na innych podstawach jest niedopuszczalna. Przyjmuje się, że ograniczenie zakresu podstaw przez wyłączenie zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów odnosi się do naruszenia przepisów postępowania. Nie jest w szczególności możliwe podważanie oceny dowodów dokonanej przez sąd, którego orzeczenie zaskarżono, nawet gdy ocena ta jest rażąco wadliwa lub w sposób oczywisty błędna. Nie jest również możliwe powoływanie nowych faktów i dowodów.

Powyższe ma odniesienie także do postępowania związanego z art. art. 424^{1b} k.p.c., dającym możliwość żądania odszkodowania bez konieczności uzyskania przesądu. W przeciwnym bowiem wypadku, sąd okręgowy musiałby dokonać rozpoznania prawomocnie zakończonej sprawy kolejny raz, co kłóciłoby się z zasadą dwuinstancyjności oraz zasadą pewności obrotu prawnego. Skoro zatem powód oparł się w niniejszej sprawie wyłącznie na zarzutach błędnych ustaleń faktycznych i błędnej oceny materiału dowodowego, to jest to kolejny argument przemawiający za niezasadnością jego roszczenia.

W związku z tym, że Sąd w niniejszym postępowaniu nie może dokonywać oceny dowodów dokonanej już przez inne sądy a tym bardziej nie może prowadzić kolejny raz postępowania dowodowego w tej samej sprawie, oddalono wszystkich wniosków dowodowych powoda bowiem wnioski te nie zmierzały do wykazania, że kwestionowane

orzeczenia są niezgodne z prawem, ale do podważenia ustaleń faktycznych i ocen dowodów dokonanych w innych postępowaniach.

O kosztach procesu Sąd orzekł w oparciu o art. 102 k.p.c., mając na uwadze przede wszystkim względy natury podmiotowej związane z sytuacją finansową i życiową powoda.

Apelację od tego wyroku wniósł powód zaskarżając go w punkcie I oddalającym powództwo i przedstawił następujące zarzuty:

1. naruszenie zasady równości wobec prawa przez nadmierne komplikowanie instytucji i rozwiązań zmierzających do kompensacji szkody oraz bezpodstawne różnicowanie przesłanek odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną nieprawidłowym wyrokiem od innych przesłanek odpowiedzialności za szkodę wobec nie istnienia w tym zakresie wyraźnej normy konstytucyjnej ograniczającej zasadę równości oraz zasadę odpowiedzialności funkcjonariuszy publicznych za wyrządzenie szkody,
2. naruszenie zasady odpowiedzialności funkcjonariuszy publicznych za wyrządzenie szkody przez stosowanie odmiennych kryteriów, nie wynikających z norm prawnych, do ustalenia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej funkcjonariuszy publicznych
3. brak podstaw do formułowania w odniesieniu do działalności jurysdykcyjnej sądu autonomicznego pojęcia bezprawności
4. brak podstaw do korygowania odpowiedzialności za wydanie orzeczenia sądowego specyfiką władzy sędziowskiej oraz jej ustrojem
5. naruszenie rozumienia zasady proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) przez dokonywanie wykładni przepisów w kierunku modelu dochodzenia odpowiedzialności odszkodowawczej nie adekwatnego do celu, który powinien być zostać osiągnięty w drodze tak zastosowanej wykładni, a który to cel nie powinien godzić w istotę wolności i praw, czyli w istotę prawa do równości oraz prawa do odszkodowania za szkodę wyrządzoną działaniem funkcjonariuszy publicznych
6. naruszenie zasad odpowiedzialności odszkodowawczej przez przyjęcie, iż naruszenie prawa (bezprawność) musi mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty
7. naruszenie art. 77 ust. 1 Konstytucji RP oraz przepisu art. 424^{1b} k.p.c. w zw. art. 417¹ § 2 k.c., art. 424¹ § 1 k.p.c. przez błędną wykładnię i nieprawidłowe przyjęcie konieczności istnienia prejudykatu jako elementu koniecznego dla ustalenia odpowiedzialności odszkodowawczej funkcjonariuszy publicznych oraz przez nieuzasadnione przyjęcie bardziej rygorystycznych zasad odpowiedzialności odszkodowawczej niż ogólne zasady odpowiedzialności odszkodowawczej
8. pominięcie przepisów postępowania, z którymi w ocenie powoda zaskarżone orzeczenie było niezgodne w sposób rażący i oczywisty, czyli art. 233 par. 1 kpc w zw. z art. 45 Konstytucji RP w sytuacji gdy powód wskazywał, iż sąd nie dokonał wszechstronnego rozważenia całokształtu materiału dowodowego i dokonał dowolnych ustaleń w zakresie stanu faktycznego, a naruszenie to – wobec treści opinii biegłego J. Z. – należy uznać za rażące, oczywiste, nie wymagające głębszego badania
9. błąd w ustaleniach stanu faktycznego
10. naruszenie przepisów prawa procesowego mających wpływ na treść rozstrzygnięcia

Ponadto powód wniósł o przedstawienie w trybie art. 390 k.p.c. Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego wskazując na wątpliwości co do: rodzaju przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej za wydanie nieprawidłowego wyroku, możliwości dokonywania modyfikacji i odstępstw od zasad ogólnych odpowiedzialności

odszkodowawczej za wyrządzenie szkody oraz możliwych do badania okoliczności (w tym – okoliczności zmierzających do podważenia ustaleń faktycznych i ocen dowodów dokonanych w innych postępowaniach), konieczności istnienia bądź nie prejudykatu

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje.

Apelacja powoda nie jest zasadna i dlatego nie mogła odnieść skutku.

Ustalenia faktyczne poczynione w sprawie Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne

Podniesione w apelacji zarzuty naruszenie zasady równości wobec prawa przez nadmierne komplikowanie instytucji i rozwiązań zmierzających do kompensacji szkody oraz bezpodstawne różnicowanie przesłanek odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną nieprawidłowym wyrokiem od innych przesłanek odpowiedzialności za szkodę oraz naruszenie zasady odpowiedzialności funkcjonariuszy publicznych za wyrządzenie szkody przez stosowanie odmiennych kryteriów do ustalenia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej funkcjonariuszy publicznych nie są zasadne.

Sąd Apelacyjny zważa, że art. 417¹ § 2 k.c. stanowi podstawę prawną roszczenia o wynagrodzenie szkody wyrządzonej wydaniem niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego lub ostatecznej decyzji administracyjnej. Przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej za szkodę wyrządzoną przez wydanie niezgodnego z prawem orzeczenia sądowego lub decyzji administracyjnej jest stwierdzenie tej niezgodności z prawem we właściwym postępowaniu. Wynika z tego, że sąd rozpoznający roszczenie odszkodowawcze nie może samodzielnie ustalić niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego lub decyzji administracyjnej. Ta szczególna regulacja dotyczy szczególnego rodzaju spraw, które mogą doprowadzić do podważenia stanu prawnego ustalonego na podstawie prawomocnych orzeczeń sądowych lub ostatecznych decyzji. Dlatego też ustawodawca wprowadził tę dodatkową przesłankę odpowiedzialności odszkodowawczej za szkodę wyrządzoną przez wydanie niezgodnego z prawem orzeczenia sądowego lub decyzji administracyjnej to jest - stwierdzenie tej niezgodności z prawem we właściwym postępowaniu. Środkiem prawnym mającym na celu kontrolę orzeczeń sądów powszechnych z punktu widzenia legalności jest skarga kasacyjna, która przysługuje do Sądu Najwyższego od wyroków i niektórych postanowień wydanych przez sąd drugiej instancji. Skargę tę można oprzeć na podstawach naruszenia prawa materialnego lub procesowego, czyli na zarzutach zmierzających do wykazania niezgodności zaskarżonego orzeczenia z prawem. Środkiem prawnym mającym na celu kontrolę orzeczeń sądów powszechnych z punktu widzenia legalności jest również skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Skarga kasacyjna i skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia stanowią środki spójne, komplementarne, uzupełniające się i niekolidujące ze sobą. Jeżeli Sąd Najwyższy odrzuci skargę kasacyjną, odmówi jej przyjęcia do rozpoznania albo ją oddali to takie orzeczenie Sadu Najwyższego należy traktować tak, jak wyrok oddalający skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. (por. G. Bieniek w Komentarz do Kodeksu Cywilnego t.1, s.408).

Jak wynika z ustaleń faktycznych w dniu 5 września 1997 r. powód wniósł o zasądzenie od Fabryki (...) w W. kwoty 200.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Wyrokiem z dnia 18 listopada 2008 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie o sygn. XXIV C 1136/05 oddalił powództwo. Wyrokiem z dnia 15 września 2009 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie sygn. I ACa 469/09, zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego z dnia 18 listopada 2008 r. w punkcie 1. w ten sposób, że zasądził od Fabryki (...) w W. na rzecz E. O. kwotę 2.600 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 23 października 1993 r. do dnia zapłaty, oddalając powództwo w pozostałej części. W pozostałym zakresie apelację oddalił oraz zasądził na rzecz Fabryki (...) w W. kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. E. O. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 września 2009 r. Postanowieniem z dnia 17 czerwca 2010 r. w sprawie o sygn. I CSK 30/10 Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Także zarzuty wskazujące na brak podstaw do formułowania w odniesieniu do działalności jurysdykcyjnej sądu autonomicznego pojęcia bezprawności oraz do korygowania odpowiedzialności za wydanie orzeczenia sądowego specyfiką władzy sądowniczej oraz jej ustrojem, a także na naruszenie rozumienia zasady proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) przez dokonywanie wykładni przepisów w kierunku modelu dochodzenia odpowiedzialności odszkodowawczej nie adekwatnego do celu, który powinien być zostać osiągnięty, a nadto naruszenie zasad odpowiedzialności odszkodowawczej przez przyjęcie, iż naruszenie prawa (bezprawność) musi mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty nie są zasadne.

Po pierwsze rozważania te zawarte zostały dodatkowo, po ustaleniu, że powód nie dysponuje tzw. prejudykatem do domagania się odszkodowania za wydanie orzeczenia niezgodnego z prawem - to jest stwierdzenia tej niezgodności z prawem we właściwym postępowaniu.

Po drugie przedstawione tam definicje pojęcia bezprawności i specyfiki władzy sądowniczej zostały zaczerpnięte z powołanego orzecznictwa sądowego - wyrok SN z 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, (OSNC 2007, nr 2, poz. 35) w którym Sąd Najwyższy uznał, że niezgodność z prawem rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty, tylko bowiem w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności. Do przytoczonych przesłanek wyznaczających treść pojęcia „orzeczenie niezgodne z prawem” Sąd Najwyższy odwołał się także w postanowieniu z 21 marca 2006 r., V CNP 68/05 (nie publ.) oraz w wyrokach z 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, nr 1, poz. 17, z 17 maja 2006 r., I CNP 14/06 (nie publ.), z 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06 (OSNC 2007, nr 2, poz. 35), z 7 lutego 2007 r., III CNP 53/06 (nie publ.), z 21 lutego 2007 r., I CNP 71/06 (nie publ.) i z 20 września 2007 r., II CNP 87/07, (nie publ.). Przedstawione powyżej, specyficzne rozumienie bezprawności jest rozwinięciem myśli Trybunału Konstytucyjnego, wyrażonej w wyroku z dnia 4 grudnia 2001 r. (SK 18/00, OTK Zb. Urz. 2001, nr 8, poz. 256), w stwierdzeniu, że stan prawny wynikający z wykładni art. 77 ust. 1 Konstytucji nie może być rozumiany jako stworzenie podstawy prawnej do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych w odniesieniu do każdego wadliwego orzeczenia sądowego. Podobne rozumienie bezprawności przyjął w orzeczeniu z dnia 30 września 2003 r. Europejski Trybunał Sprawiedliwości w sprawie G. K. v. Republik Österreich (C-224/01, ECR 2003/8-9C/I-10239). Zacytowany wyżej dorobek orzecznictwa sądowego i trybunałów niewątpliwie ma wpływ na sposób rozumienia pojęć bezprawności i nie może być przedmiotem zarzutu, zwłaszcza, że oddalenie powództwa nastąpiło z innego powodu (brak prejudykatu).

Zarzut naruszenia art. 77 ust. 1 Konstytucji RP oraz przepisu art. 424^{1b} k.p.c. w zw. art. 417¹ § 2 k.c., art. 424¹ § 1 k.p.c. przez błędną wykładnię i nieprawidłowe przyjęcie konieczności istnienia prejudykatu jako elementu koniecznego dla ustalenia odpowiedzialności odszkodowawczej funkcjonariuszy publicznych oraz przez nieuzasadnione przyjęcie bardziej rygorystycznych zasad odpowiedzialności odszkodowawczej niż ogólne zasady odpowiedzialności odszkodowawczej również nie mógł odnieść skutku. Konieczność istnienia prejudykatu jako elementu koniecznego dla ustalenia odpowiedzialności funkcjonariuszy publicznych została wyjaśniona już wcześniej. Podkreślenia wymaga, że orzeczenie niezgodne z prawem – w rozumieniu art. 424¹ § 2 k.p.c. w związku z art. 417¹ § 2 k.c. – to takie orzeczenie, które jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami. Zatem niezgodność z prawem powodująca odpowiedzialność odszkodowawczą musi polegać na oczywistej i rażącej obrazie prawa, niebudzącej żadnych wątpliwości i winna ona mieć charakter kwalifikowany i elementarny (por. wyrok SN z dnia 2 lipca 2009 r., V CNP 9/09, LEX nr 577858; wyrok SN z dnia 13 maja 2009 r., IV CNP 122/08, LEX nr 577855; wyrok SN z dnia 25 marca 2009 r., V CNP 93/08, M. Spół. 2009, nr 5, s. 30). Niezgodność musi być widoczna bez potrzeby głębszej analizy prawniczej, a naruszony przepis był jasny i precyzyjny w swej treści, albowiem w przypadku wykonywania władzy dyskrecyjnej niezbędny jest bowiem pewien margines błędu, którego popełnienie nie może rodzić odpowiedzialności odszkodowawczej państwa (wyrok SN z dnia 4 grudnia 2008 r., I CNP 72/08, LEX nr 484692).

Co do zawartych w apelacji zarzutów pominięcia przepisów postępowania, a to art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 45 Konstytucji RP poprzez brak wszechstronnego rozważenia całokształtu materiału dowodowego i dokonanie dowolnych ustaleń w zakresie stanu faktycznego oraz naruszenie przepisów prawa procesowego mających wpływ na

treść rozstrzygnięcia(bez wskazania o jakie przepisy postępowania chodzi) Sąd Apelacyjny stwierdza, że nie mogły one odnieść skutku prawnego. Jak trafnie zważył Sąd Okręgowy powód oparł swoje roszczenie w niniejszej sprawie na zarzucie, że kolejne sądy wydające rozstrzygnięcia w skarżonym postępowaniu dokonały błędnych ustaleń faktycznych i błędnej oceny materiału dowodowego(zwłaszcza jeżeli chodzi o ocenę opinii biegłych). Zasadnie wskazano , że stosownie do treści art. 424⁴ k.p.c. skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia można oprzeć na podstawie naruszeń prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność wyroku z prawem, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda. Podstawą skargi nie mogą być jednak zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. W konsekwencji skarga oparta na innych podstawach jest niedopuszczalna. Przyjmuje się, że ograniczenie zakresu podstaw przez wyłączenie zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów odnosi się do naruszenia przepisów postępowania. Nie jest w szczególności możliwe podważanie oceny dowodów dokonanej przez sąd, którego orzeczenie zaskarżono, nawet gdy ocena ta jest rażąco wadliwa lub w sposób oczywisty błędna. Nie jest również możliwe powoływanie nowych faktów i dowodów.

Sąd Apelacyjny nie uznał za zasadne przedstawienie w trybie art. 390 k.p.c. Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego co do: rodzaju przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej za wydanie nieprawidłowego wyroku, możliwości dokonywania modyfikacji i odstępstw od zasad ogólnych odpowiedzialności odszkodowawczej za wyrządzenie szkody oraz możliwych do badania okoliczności (w tym – okoliczności zmierzających do podważenia ustaleń faktycznych i ocen dowodów dokonanych w innych postępowaniach), konieczności istnienia bądź nie prejudykatu bowiem przy rozpoznawaniu apelacji nie powstało zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości.

Mając to wszystko na uwadze apelacja powoda jako pozbawiona uzasadnionych podstaw nie mogła odnieść skutku.

W tym stanie rzeczy , na podstawie art.385 k.p.c. orzeczono , jak na wstępie.

O kosztach procesu postanowiono stosownie do treści art.98 k.p.c. w związku z art.108§1 k.p.c. zgodnie z zasadą finansowej odpowiedzialności stron za wynik procesu. Należy podkreślić , że podstawowa reguła finansowej odpowiedzialności stron za wynik procesu określa art.98 k.p.c. stanowiąc , że strona przegrywająca obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony(koszty procesu) .Przewidziana w art.102 k.p.c. możliwość odstąpienia od tej zasady stanowi wyjątkową regulację uzasadnioną szczególnie uzasadnionymi okolicznościami i nie może być stosowana rozszerzająco. W ocenie Sądu Apelacyjnego prawidłowo uznano , że w sprawie względy podmiotowe związane przede wszystkim z sytuacją życiową i finansową powoda oraz podstawę oddalenia żądania i subiektywne przekonanie powoda co do zasadności zgłoszonego roszczenia miały decydujące znaczenie przy rozstrzygnięciu o kosztach procesu za pierwszą instancję i przesądziły o nieobciążaniu nimi powoda. Występując na drogę procesu cywilnego należy liczyć się z obowiązkiem ponoszenia niezbędnych kosztów procesu zaś przyczyny uzasadniające ubieganie się przez stronę o zwolnienie od kosztów sądowych nie są wystarczające do wyeliminowania w całości zasady określonej w art.98 k.p.c. Na obecnym etapie postępowania nie zachodzą już wyjątkowe okoliczności uzasadniające orzekanie o kosztach procesu na zasadach słuszności(art.102 k.p.c.).Strona decydując się na wniesienie apelacji, po zapoznaniu się z obszernymi pisemnymi motywami wyroku Sądu Okręgowego oddalającego powództwo , winna liczyć się z możliwością oddalenia swojej apelacji i w konsekwencji poniesienia finansowego ryzyko związanego z ewentualnym przegraniem sprawy w drugiej instancji. Powód korzystał ze zwolnienia z obowiązku uiszczenia opłaty od apelacji i brak podstaw do przyjęcia aby wszystkie koszty sądowe obciążające powoda w pierwszej i drugiej instancji były ponoszone przez Skarb Państwa.